

MARCELINA KILIŃSKA

PAN BIBLIOTEKA KÓRNICKA

SZKOŁA DOKTORSKA NAUK HUMANISTYCZNYCH UAM

<https://orcid.org/0000-0001-5337-9868>

MIKOŁAJ Z KÓRNICKA W ŚWIETLE PRZEKAZÓW ŹRÓDŁOWYCH

ABSTRAKT

Osoba czternastowiecznego biskupa Mikołaja z Kórnicka nie doczekała się do tej pory samodzielnej biografii. Krótkie biogramy kórniczaniego pojawiające się w obszerniejszych monografiach dotyczących biskupstwa poznańskiego w dużej mierze powielają informacje na jego temat. W artykule zebrano wszystkie dokumenty, w których pojawia się Mikołaj. Dzięki ich zestawieniu i krótkiej analizie uzupełnione zostały informacje znane historiografii. Dołączony aneks stanowi wykaz wszystkich dyplomów, w których występuje kórniczaniego.

Słowa kluczowe: Mikołaj z Kórnicka, biskupstwo poznańskie, średniowieczna polityka kościelna, XIV wiek, dyplomatyka średniowieczna

ABSTRACT

MIKOŁAJ FROM KÓRNICK IN THE LIGHT OF SOURCE MATERIALS

The personage of 14th-c. bishop Mikołaj from Kórnik has not yet been discussed in an independent biography. The brief biographical notes on this inhabitant of Kórnik that do appear in broader monographs devoted to the Poznań bishopric largely provide much the same information. This article gathers and briefly analyses all the documents containing references to Mikołaj, thus complement-

ing information already known to historiography. The annex attached to the article lists all the diplomas in which he appears.

Keywords: Mikołaj from Kórnik, Poznań bishopric, medieval church politics, 14th c., medieval diplomacy

Biskup poznański Mikołaj z Kórnika – polityk, fundator, jedna z ciekawszych postaci Kościoła polskiego w XIV w. – do dziś doczekał się zaledwie niewielkich biogramów. Najstarszy, autorstwa Jana Korytowskiego, zamieszczony został w opisie prałatów i kanoników katedry gnieźnieńskiej. Obszerny biogram Mikołaja dla *Polskiego słownika biograficznego* zredagowała Jadwiga Krzyżaniakowa¹. Skróty jego biografii pojawiają się także w monografiach dotyczących średnio-wiecznej diecezji poznańskiej autorstwa Józefa Nowackiego i nowszej wydanej przez Tomasza Jurka². Informacje na temat Mikołaja znajdują się również w artykule przedstawiającym genealogię rodu Łodziów³. O biskupie poznańskim chętnie wspominają autorzy prac związanych z Jankiem z Czarnkowa, z uwagi na napięte relacje, jakie ich łączyły⁴. Sportretował go także Krzysztof Ożóg w książce opisującej dwór Kazimierza Wielkiego, Ludwika Węgierskiego oraz jego matki – Elżbiety Łokietkówny⁵. Natomiast działalnością Mikołaja jako kolektora papieskiego zajął się Stanisław Szczur⁶.

Celem artykułu jest zestawienie wszystkich źródeł odnoszących się do Mikołaja z Kórnika i próba ich usystematyzowania. Mam nadzieję, że pomoże to zwrócić większą uwagę na rolę, jaką odegrał on w historii Wielkopolski i dworu

¹ Jan Korytkowski, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. II, Gniezno 1883, s. 392–397; Jadwiga Krzyżaniakowa, *Mikołaj z Kórnik*, [w:] *Polski słownik biograficzny* (dalej PSB), t. 21, Wrocław i in. 1976, s. 117.

² Józef Nowacki, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, t. II: *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, Poznań 1964, s. 72–73; Tomasz Jurek, *Biskupstwo poznańskie w wiekach średnich*, [w:] *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. I, red. Józef Dobosz, Poznań 2018, s. 313–315.

³ Oskar Halecki, *Ród Łodziów w wiekach średnich*, „Miesięcznik Heraldyczny” 1911, R. 4, s. 155.

⁴ Jerzy Wyrozumski, *Horyzont polityczny Janka z Czarnkowa*, „Studia Źródłoznawcze” 1990, t. 32/33; Jan Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964; Janusz Bieniak, *Jan (Janek) z Czarnkowa. Niedokończona kronika polska z XIV wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 2009, t. 47.

⁵ Krzysztof Ożóg, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995.

⁶ Stanisław Szczur, *Mikołaj z Kórnik* jako kolektor dziesięciny papieskiej w Polsce, „Roczniki Historyczne” 1997, R. 63, s. 59–78.

królewskiego. Być może zmieni również bardzo nieprzychylnie przedstawienie biskupa poznańskiego utrwalone w kronice Janka z Czarnkowa. Integralną częścią artykułu jest aneks, będący zestawieniem wszystkich dokumentów, w których pojawia się postać kórnicanina. Mam nadzieję, że ułatwi to całościową analizę jego działalności politycznej, kształtowania się kariery kościelnej i sprawowania posługi biskupiej⁷.

Do naszych czasów zachowało się stosunkowo dużo źródeł mogących posłużyć do stworzenia monografii Mikołaja. Pomijając *Kronikę Janka z Czarnkowa* i *kronikę Długosza*, jest to 47 dyplomów, z czego 39 to dokumenty, w których bohater artykułu pojawia się w narracji, a w pozostałych 8 w testacjach. Wszystkie dyplomy zostały wydane drukiem, większość w *Kodeksie dyplomatycznym Wielkopolski* (XIX-wiecznym tomie trzecim i w powstałym w latach 80. XX w. tomie szóstym)⁸. Pięć dokumentów możemy znaleźć w zbiorach dokumentów małopolskich⁹. Co ciekawe, aż 11 dyplomów pochodzi ze zbiorów watykańskich¹⁰. Stamtąd również pochodzą akta Kamery Apostolskiej, z którą przyszyły biskup był związany z racji sprawowanego urzędu¹¹. Materiały źródłowe dotyczące biskupa poznańskiego są więc ogólnodostępne.

Najwięcej informacji o osobie duchownego zawierają dyplomy. Najstarsze pochodzą z krakowskiego dworu biskupa Bodzęty, z którym Mikołaj był związany przez długie lata. Najwcześniejszy z nich (wydany w zbiorze dokumentów katedry krakowskiej) powstał w 1357 r. i wymienia Mikołaja w testacji, na trzeciej pozycji, jako archidiacona śremskiego oraz sędziego dworu biskupiego¹². Historiografia

⁷ Takiej biografii nie doczekali się i inni znaczący biskupi, jak chociażby Jan Doliwa czy późniejszy arcybiskup Jan Kropidło. Zob. Tomasz Jurek, *Biskupstwo poznańskie...*, s. 311–313; Antoni Liedtke, *Jan zwany „Kropidło”*, PSB, t. 10, Wrocław i in. 1962–1964, s. 436–438; Stanisław A. Sroka, *Jan Kropidło*, [w:] *Piastowie. Leksykon biograficzny*, Kraków 1999.

⁸ *Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski* (dalej KDW), wyd. Ignacy Zakrzewski, t. III, Poznań 1879; KDW VI, wyd. Antoni Gąsiorowski, Henryk Kowalewicz, Warszawa – Poznań 1982.

⁹ *Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej Ś. Wacława* (dalej KDKK), wyd. Franciszek Piekosiński, t. 1–2, Kraków 1874–1883; *Kodeks dyplomatyczny Małopolski* (dalej KDM), wyd. Franciszek Piekosiński, t. 3, Kraków 1887; *Zbiór dokumentów małopolskich* (dalej ZDM), wyd. Stanisław Kuraś, t. 4, Wrocław 1969.

¹⁰ *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia* (dalej VMPL), wyd. Augustin Theiner, t. I, Rzym 1860; *Bullarium Poloniae* (dalej BP), wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, t. 2, Rzym 1985.

¹¹ *Monumenta Poloniae Vaticana* (dalej MPV), wyd. Jan Ptaśnik, t. 2, Kraków 1913, s. 473, 470, 477–479; MPV, wyd. Stanisław Szczur, t. 9, Kraków 1994, s. 43, 44, 51, 111.

¹² *Nicolao curie iudice archidiacono Sremensis, Poznaniensis diocesis, Canonice Ecclesiarum*, KDKK, nr 259.

jest zgodna co do tego, że urząd archidiacona Mikołaj otrzymał od swojego stryja biskupa Jana Łodzi¹³. Również z roku 1357 pochodzi dyplom arcybiskupa Jarosława Bogorii ze Skotnik wydany w Łowiczu. Mikołaj występuje w nim jako świadek, nazwany archidiaconem śremskim¹⁴. Kolejny dokument, pochodzący z 1359 r., wymienia Mikołaja w testacji jako sędziego i podaje jego wykształcenie – licencjat dekretów¹⁵. Oba określenia wskazują na wysoki status kórniczana na dworze biskupa krakowskiego. Fakt ukończenia przez niego wyższych studiów świadczy o swego rodzaju wyjątkowości, co podkreślali już wcześniejsi badacze. W tym okresie niewielu dostojników kościelnych miało chociażby święcenia kapłańskie, a tym bardziej tytuł licencjata dekretów¹⁶.

Dyplom pochodzący również z 1359 r., wydany w *Kodeksie dyplomatycznym Małopolski*, wskazuje, że Mikołaj był zaangażowany w jego wytworzenie. Formuła *Per manus Nicolai (...)* może świadczyć, iż duchowny był nie tylko sędzią dworu, ale również kanclerzem biskupa Bodzęty¹⁷. Historiografia milczy na temat domniemanego kanclerstwa Mikołaja w tym okresie. Można jednak przypuszczać, iż tak właśnie było, gdyż kolejne funkcje, jakie pełnił na dworze biskupim, wpisywały się w podobnie wyglądający schemat karier XIV- i XV-wiecznego duchowieństwa¹⁸.

W kolejnym znanym historykom dokumencie Mikołaj pojawia się już jako wikariusz *in spiritualibus* biskupa krakowskiego. Jest to dyplom z 1364 r., potwierdzający uposażenie kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Krzyża w Melsztynie. Kórniczanie jest tutaj wystawcą dokumentu, na co pozwalał mu pełniony urząd¹⁹.

¹³ Józef Nowacki, *Archidiecezja poznańska...*, s. 73; Tomasz Jurek, *Biskupstwo poznańskie...*, s. 314; Marek D. Kowalski, *Prałaci i kanonicy krakowskiej kapituły katedralnej od pontyfikatu biskupa Nankera do śmierci biskupa Zawiszy z Kurozwęk (1320–1382)*, Kraków 1996, s. 219.

¹⁴ „Nicolao archidiacono Szremensi”. *Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowsza*, wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, t. 3, Warszawa 2000, nr 15.

¹⁵ *Nicolao de Kurnik licenciatu in iure Canonico Iudice Curie nostre*, KDKK, nr 216. Wspomniany dyplom jest przechowywany w Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej. Dokument jest stosunkowo niewielki, jednocześnie bardzo dobrze zachowany. Widoczne są na nim również ślady po dwóch przywieszonych pieczęciach, prawdopodobnie pieczęci biskupa oraz kapituły. Zob. Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej, D. perg. 143.

¹⁶ Józef Nowacki, *Archidiecezja poznańska...*, s. 72–73; Jadwiga Krzyżaniakowa, *Mikołaj z Kórnicka...*, s. 117; Tomasz Jurek, *Biskupstwo poznańskie...*, s. 313–315.

¹⁷ *Per manus Nicolai licenciatu in iure canonico, plebani Luborice et iudis curie nostre*, KDM III, nr 730.

¹⁸ Zob. np. Stanisław Trojanowski, *Dobrogost z Nowogodworu*, PSB, t. 5, Wrocław i in. 1939–1946, s. 245–246.

¹⁹ ZDM, nr 971.

Jego pozycja na dworze biskupa Bodzęty zdaje się być już wysoka i dobrze ugruntowana. Urząd wikariusza widoczny w źródłach polskich w XIV w. był ważnym etapem w karierach duchownych. Wikariusz zastępował biskupa nie tylko w sprawach administracyjnych, ale również sądowych, a w czasie nieobecności sufragana w diecezji był jej głównym zarządcą²⁰.

Informacji o wczesnym okresie kariery przyszłego biskupa dostarczają nam również dwa dokumenty dotyczące zamiany dóbr między kapitułą poznańską a Wojciechem podczaszym kaliskim. W imieniu kapituły sprawę przewodniczył Mikołaj z Kórnika, wówczas kantor poznański. Wystawcą pierwszego dokumentu z 1365 r. był tamtejszy prepozyt Trojan wraz z całą kapitułą; drugiego z 1366 r. – król Kazimierz. W tym drugim wymienieni są Mikołaj, Wojciech i arcybiskup Jan. Zachodzi w związku z tym podejrzenie, że pojawiły się jakieś problemy, być może z przekazaniem należności za wieś, które spowodowały, że król zdecydował się potwierdzić wcześniejszy wyrok prepozyta²¹. Znany jest jeszcze jeden dokument z tego okresu. To wydany przez papieża Urbana V w roku 1367 dyplom poświadczający uzyskanie przez przyszłego biskupa kanonikatu w Gnieźnie²². Kórniczanin już wcześniej występował jako kanonik gnieźnieński, dlatego trudno określić, dlaczego takie potwierdzenie wydano dopiero w roku 1367.

Zbiór powyższych dokumentów pozwala prześledzić początkowy okres kształtowania się kariery Mikołajaja. Nie był on wyjątkowy na tle innych dostojników kościelnych tego czasu – praca u boku biskupa, w szczególności blisko związanego z dworem królewskim, bardzo ułatwiała kolejne awanse, często zwieńczone sakrą biskupią czy wysoką pozycją na dworze władcy. Podobnie przebiegały kariery innych współczesnych kórniczaninowi duchownych, m.in. Zawiszy z Kurozwęk czy Janka z Czarnkowa²³.

Następny chronologicznie dokument został wystawiony przez papieża Urbana V, który nadał Mikołajowi prepozyturę w kościele NMP w Krakowie. Prepozytura krakowska była znaczącym awansem. Urząd ten jest dobrze widoczny w stosowanej przez przyszłego biskupa tytułaturze²⁴. Warto podkreślić, że w dyplomie papież zobowiązał

²⁰ Tomasz Jurek, *Biskupstwo poznańskie...*, s. 367–369; Izabela Skierska, *Późnośredniowieczny konsystorz poznański*, [w:] *Ostrów Tumski – kolebka Poznania*, red. Leszek Wilczyński, Poznań 2004, s. 79–80.

²¹ KDW III, nry 1544, 1576.

²² VMPL I, nr 872.

²³ Anna Strzelecka, *Zawisza Kurozwęcki*, PSB, t. 16, Wrocław i in. 1971, s. 277–278; Jan Dąbrowski, *Jan z Czarnkowa*, PSB, t. 10, Wrocław i in. 1962–1964, s. 446–449.

²⁴ Zob. aneks. Nr 13.

Mikołaja do rezygnacji ze stanowiska kantora kapituły poznańskiej, określił go przy tym kanclerzem królewskim. Z pewnością doszło tu do pomyłki, gdyż nigdy nie piastował on tego urzędu. Chodzi zapewne o urząd kanclerza wielkopolskiego, który zaczął sprawować właśnie od tego momentu²⁵.

Z okresu sprawowania przez kórnicanina posługi kanclerskiej zachowało się sześć dokumentów. Wystawcą wszystkich była Elżbieta Łokietkówna, ówczesna regentka. Dokumenty pochodzą z roku 1372 i zostały wystawione w Wielkopolsce. Pojawia się w nich następująca tytułatura Mikołaja: *Datum per manus honorabilis viri domini Nicolai doctoris decretorum, cancellarii nostri Polonie supradicti*²⁶. W dwóch z nich Mikołaj występuje również w testacji, jednak nadal z tytułaturą sygnalizującą urząd kanclerski²⁷. Istnieje jeszcze jeden dyplom z tego roku, którego wydawcą był arcybiskup Jan, a w którym Mikołaj figuruje jako kanclerz wielkopolski²⁸. Dokumenty te mogą świadczyć o bliskich relacjach Mikołaja z dworem Elżbiety Łokietkówny. W tym czasie ścisłejsze powiązania (o których wspomina w swojej kronice Janek z Czarnkowa) łączyły Mikołaja z kanclerzem koronnym Zawiszą z Kurozwięk²⁹. Zachował się również dyplom, w którym królowa nadaje prawa miejskie średzkie wsi Ostrowite Prymasowskie, którą Mikołaj otrzymał od prepozyta i kapituły gnieźnieńskiej³⁰. Okres panowania Andegawenów był więc czasem, gdy kariera Mikołaja wyraźnie przyspieszyła.

Osoba Mikołaja z Kórnika przewija się także w dokumentach watykańskich, powstałych w latach 1366–1375³¹. Ich tematyka jest bardzo różnorodna, m.in. dotyczy jego działalności kolektorskiej (szeroko przedstawionej we wspomnianej pracy Stanisława Szczura)³². W tym miejscu ograniczę się tylko do przypomnienia, że w Krakowie wybuchł wówczas konflikt pomiędzy tamtejszym duchowieństwem a Mikołajem jako kolektorem podatków ze wsi prestymioniałych.

²⁵ KDW III, nr 1591; BP II, nr 1581.

²⁶ KDW III, nr 1661.

²⁷ KDW III, nry 1661–1666.

²⁸ KDW III, nr 1667.

²⁹ *Kronika Jana z Czarnkowa*, wyd. Marek D. Kowalski, tł. Józef Żrebiłło, Kraków 2006, s. 91–98; Krzysztof Ożóg, *Intelektualiści w służbie...*, s. 102; Robert Bubczyk, *Kariera rodziny Kurozwiękich w XIX w.*, Warszawa 2002, s. 55, 60–70.

³⁰ KDW III, nr 1669.

³¹ BP II, nry 1535, 1581, 2143, 2225, 2251, 2561, 2299; VMPL I, nry 872, 949, 950, 977; MPV II, nry 223, 278, s. 473, 470, 477–479; MPV IX, s. 43, 44, 51, 58, 95, 111.

³² Stanisław Szczur, *Mikołaj z Kórnika...*; VMPL I, nr 950; BP II, nry 2143, 2299; MPV II, s. 473, 470, 477–479; MPV IX, s. 43, 44, 51, 58, 95, 111; KDW III, nr 1591; *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa*, wyd. Franciszek Piekosiński, t. 1, Kraków 1879, nr 44.

Zaistniała sytuacja częściowo przyczyniła się do zrzeczenia się przez Mikołaja kolektorstwa na rzecz Piotra syna Stefana³³. Mimo tych wszystkich zawirowań Grzegorz XI bullą z dnia 7 maja 1375 r. nominował Mikołaja biskupem poznańskim³⁴.

Źródła watykańskie dostarczają nam również informacji o sporze, jaki toczył się na przestrzeni dziesięciu lat między Mikołajem i biskupem krakowskim Florianem, a dotyczącym probostwa w Luborzycy. Powodem konfliktu był podział przez biskupa Bodzętę dochodów z Luborzycy na dwie części. Jedna – wraz z dziesięciną – służyła prebendzie kanonickiej, druga – za uposażenie wieczystego wikariusza w tamtejszym kościele. Beneficjentem kanonii był właśnie Mikołaj. Problem pojawił się w chwili śmierci biskupa Bodzęty³⁵. Nowo wybrany biskup krakowski Florian postanowił wrócić do poprzedniego stanu i połączył dochody parafii, które następnie w całości przekazał Janowi z Kaliny³⁶. Konflikt zakończył się dopiero w chwili objęcia przez kórniczanina biskupstwa poznańskiego w 1375 r.; w związku z tą nominacją Bonifacy VIII przyznał dochody parafii Janowi z Kaliny³⁷.

Dokumentów pozostałych po siedmioletnim pontyfikacie Mikołaja z Kórniaka z lat 1375–1382, a wydanych w kodeksach dyplomatycznych, znalazłam dziewięć³⁸. Większość z nich to dyplomy fundacyjne, pozostałe mają związek ze sprzedażą sołectw czy utworzeniem i uposażeniem altarii³⁹. Jeden dotyczy fundacji i przekazania opieki nad kościołem we wsi Siedlec opatowi cystersów, aby zaradzić szkodom powstałym na skutek zamętu i zaburzeń⁴⁰. Wśród dokumentów z tego okresu brakuje niestety śladów większych akcji fundacyjnych, lokacji miast czy powołania klasztoru.

W zachowanych po Mikołaju pismach zwraca uwagę jego intytulacja. W siedmiu z dziewięciu dyplomów hierarcha używa zwrotu *nos Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis*. W czasach Mikołaja zwrot *Dei miseracione* praktycznie nie pojawiał się w dokumentach biskupich. Zwykle dostojnicy ci używali frazy *Dei*

³³ Stanisław Szczur, *Mikołaj z Kórniaka...*, s. 71.

³⁴ KDW III, nr 1718; BP II, nr 2225.

³⁵ Stanisław Szczur, *Mikołaj z Kórniaka...*, s. 71.

³⁶ *Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu. Edycja elektroniczna*, red. Tomasz Jurek, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=9345&q=Mikołaj%20z%20Kórniaka&d=0&t=0> (dostęp 11.02.2023).

³⁷ VMPL I, nry 949, 977; BP II, nr 2261. O konflikcie wspomina jedynie Jadwiga Krzyżaniakowa, jednak nie podaje dokładniejszych informacji w tej sprawie. Taż, *Mikołaj z Kórniaka...*, s. 117.

³⁸ KDW III, nry 1728, 1752, 1774, 1781–1783; KDW VI, nry 245, 247, 250.

³⁹ KDW III, nry 1752, 1774; KDW VI, nry 245, 247.

⁴⁰ KDW III, nr 1782.

gratia lub *Dei et Apostolice Sedis gratia*⁴¹. W Polsce jedyne przykłady użycia formy *Dei miseracione* znajdujemy w pismach biskupich powstałych na przełomie XIII i XIV w.⁴² W dokumentach kościelnych powstałych w końcu XIV w. tego typu intytulacja pojawia się wyłącznie w odniesieniu do księń⁴³. Trudno jednoznacznie stwierdzić, dlaczego posługiwał się nią biskup Mikołaj. Być może wynikało to z jego ambicji, ponieważ zwrotu zawierającego rzeczownik *miseratio* używali głównie kardynałowie na zachodzie Europy⁴⁴. Niewątpliwie jednak podpisywanie się tym tytułem wyróżniało wydane przez niego instrumenty notarialne na tle innych dyplomów biskupich tego czasu.

Pierwszy dokument Mikołaja jako biskupa pochodzi z roku 1375, tj. roku, w którym objął zarząd nad diecezją poznańską. Dotyczył on nadania altarii w katedrze poznańskiej Henrykowi synowi Grzegorza. Na dyplomie pojawia się wspomniana wcześniej specyficzna intytulacja⁴⁵. Podstawą jego publikacji we współczesnym zbiorze źródeł był odpis dokumentu przechowywanego w Krakowie⁴⁶. Nie zawiera on listy świadków, co być może wynika z faktu, że dokument zachował się wyłącznie w *Iura Vicariorum*, czyli kopiańskim kolegium wikariuszy kapituły poznańskiej. Prawdopodobnie był to odpis skrócony, stąd jako jedno z niewielu zachowanych pism Mikołaja nie posiada listy świadków. Istniejące zasady nakazywały bowiem, by dokumenty, do których powstania potrzebna była zgoda kapituły, taką listę miały. Jej aprobata była konieczna przy wszelkich decyzjach dotyczących dóbr diecezji. Ordynariusz potrzebował tego potwierdzenia szczególnie w kwestiach związanych z alienacjami, sprzedażą sołectw czy lokowaniem wsi w dobrach diecezjalnych⁴⁷. Z drugiej strony konieczność zwołania kapituły generalnej opóźniała zwykle wytworzenie takich dyplomów. Konsens kapituły widnieje na dwóch

⁴¹ Maria Koczerska, *Kancelarie i dokumentacja kościelna*, [w:] *Dyplomatyka staropolska*, red. Tomasz Jurek, Warszawa 2015, s. 347.

⁴² KDW II, nr 925; KDW III, nr 2022.

⁴³ KDW III, nr 1983; KDW VI, nr 133.

⁴⁴ Maria Koczerska, *Kancelarie...*, s. 347–348.

⁴⁵ KDW VI, nr 245.

⁴⁶ Adnotacja w KDW VI wskazuje, że dokument był znany z XVI-wiecznej kopii znajdującej się w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, jednak ta zaginęła w czasie II wojny światowej. Za podstawę edycji służył odpis wspomnianej kopii znajdujący się w zbiorach Biblioteki Naukowej PAN i PAU w Krakowie; zob. KDW VI, nr 245 (Biblioteka Naukowej PAN i PAU, rkps 3519). Odpis można porównać z rękopisem odnalezionym w Pradze w 2003 r., wydanym przez Tomasza Jurka w: *Iura Vicariorum. Kopiańskie kolegium wikariuszy katedry poznańskiej*, wyd. T. Jurek, Poznań 2024, nr 47.

⁴⁷ Maria Koczerska, *Kancelarie...*, s. 349.

dokumentach biskupa Mikołaja powstałych 2 lipca 1376 r. W pierwszym zatwierdza on umowę dotyczącą dziesięciny z ogrodów-winnic leżących w pobliżu kościoła św. Jerzego w Poznaniu i prawa dysponowania tymi gruntami, zawartą pomiędzy kanonikiem poznańskim Ticzco, plebanem kościoła św. Wojciecha *in monte extra muros civitatis Poznaniensis*, a mieszczaninem poznańskim Friczco Sarwochter, właścicielem tych gruntów. Dyplom ma uproszczony formularz, brak w nim rozbudowanej inwokacji i intytulacji. Długa jest za to lista świadków⁴⁸. Kolejny dokument wydany tego dnia mówi o nadaniu sołectwa w Wierzbocicach Janowi zwanemu Żary. Podobnie jak wiele dokumentów powstałych na kapitułach generalnych, jest on pozbawiony uroczystego tonu. Akt kończy się datacją, brakuje w nim listy świadków⁴⁹.

W następnym roku Mikołaj wydał dyplom, w którym za otrzymane wcześniej od kanonika gnieźnieńskiego Jaranda pieniądze nadał mu w dożywotnie użytkowanie wieś Leśniewo. Brak w nim jakiegokolwiek inwokacji, natomiast załączono konsensus kapituły oraz długą listę świadków⁵⁰. Jedyny ze znanych dokumentów biskupa z 1378 r. to odnowienie przywileju sołectwa Żegowa, wystawione dla Alberta (Wojciecha?), syna Janusza. Dyplom jest obszerny, a dochody sołtysa są w nim szczegółowo opisane. Równie dokładnie przedstawione są podatki, jakie powinien płacić obdarowany na rzecz biskupa. Tak jak w poprzednich dyplomach, na końcu znajduje się konsensus kapituły⁵¹.

Najwięcej zachowanych dokumentów wydanych przez Mikołaja z Kórniaka jako biskupa poznańskiego pochodzi z roku 1380. Pierwszy z 14 lipca mówi o zatwierdzeniu przez niego dwóch nowych fundacji – altarii św. Bartłomieja i św. Jerzego. Obie altarie zostały ufundowane przez kanoników poznańskich – Damiana, który był również kanclerzem biskupa, oraz Andrzeja z Siernicz. Dokument zawiera rozwiniętą arenę odwołującą się do Boga, opis uposażenia altarii oraz wykaz podatków, które byli zobowiązani płacić biskupowi arendarze. Spisano w nim również testację oraz informację o udzieleniu konsensu przez kapitułę⁵².

Inny dokument wydany w 1380 r. jest potwierdzeniem praw Marcina podkanclerzego księcia Siemowita, proboszcza w Mszczonowie, do dziesięcin z wymienionych gruntów. Dyplom nie posiada testacji i, w przeciwieństwie do innych

⁴⁸ KDW III, nr 1728.

⁴⁹ KDW VI, nr 247.

⁵⁰ KDW VI, nr 250.

⁵¹ KDW III, nr 1752.

⁵² KDW III, nr 1774.

pism wydanych przez biskupa Mikołaja, brakuje w nim licznych odwołań do abso-
lutu. Jest to jedyny dyplom biskupa, którego nie wystawiono w Wielkopolsce⁵³.

Kolejne pismo pochodzi również z 1380 r. Jest to dyplom powstały w klaszto-
rze cystersów w Obrze i skierowany do opata tamtejszego zakonu – Teodoryka.
Na prośbę parafian biskup poznański przekazał pieczę nad kościołem w Siedlcu
obrzańskim cystersom, gdyż z powodu trudnej lokalizacji świątyni duszpasterze
diecezjalni mieli problemy, by do niego dotrzeć. Na decyzję biskupa wpłynęły tak-
że namowy kanclerza Damiana oraz Stanisława Pivosza. Zestawiając dokument
z wcześniej omawianym, możemy zauważyć, jak silny wpływ na jego styl miała
osoba adresata. Dyplom posiada wiele odwołań do boskiego zwierzchnictwa. Już
sama intytulacja wskazuje na to, że jest to dokument inny od pozostałych, Mikołaj
legitymizuje tutaj swoją władzę poprzez odwołanie się do stolicy apostolskiej. Na
liście świadków pojawiają się dwaj wspomniani kanonicy poznańscy oraz dwóch
opatów cysterskich i rycerz Ozepa, dziedzic z Grodziska⁵⁴.

Ostatni znany dyplom Mikołaja jako biskupa poznańskiego dotyczy przeka-
zania dziesięcin z Proszkowa oraz innych dodatkowych dóbr na rzecz kościoła
parafialnego we wsi Prochy. Darczyńcami byli Sambor i jego bracia, właściciele
Prochów. Dokument powstał w tym samym dniu i miejscu, co wcześniejszy, ad-
resowany do cysterskiego opata, ma jednak znacznie mniej podniosły charakter;
również jego testacja jest stosunkowo krótka⁵⁵.

Z okresu sprawowania przez Mikołaja posługi biskupiej nie zachowało się wie-
le dokumentów, a tematyka tych, które ocalały, jest mało zróżnicowana. Nie ma
wśród nich pism dotyczących nadań urzędów kościelnych, zaświadczeń o udzie-
lonych święceniach czy zezwoleń na opuszczenie parafii, które należały do dość
typowych działań kancelarii biskupiej.

Łatwo zauważyć, że z całego pontyfikatu Mikołaja zachowało się dokładnie
dziewięć wydanych przez niego dokumentów. Stanowią one niecałe 20% wszyst-
kich znanych dyplomów, w których pojawia się Mikołaj z Kórnika. To niewiele,
by jednoznacznie ocenić jego rządy biskupie. Szczególnie widoczny jest brak ist-
nienia dyplomów powstałych w końcowych latach jego posługi, bowiem z lat 1379
oraz 1381–1382 nie zachowały się żadne pisma. Miejsca wydania dokumentów
wskazują na raczej rzadkie podróże kórniczanina: sześć z dziewięciu dyplomów

⁵³ KDW III, nr 1781.

⁵⁴ KDW III, nr 1782.

⁵⁵ KDW III, nr 1783.

zostało wydanych w Poznaniu⁵⁶, jeden na Mazowszu w Wiskitkach⁵⁷, dwa ostatnie powstały w klasztorze cystersów w Obrze⁵⁸. Pomimo niewielkiej liczby ta część dyplomów stanowić może interesujący materiał dla badaczy kancelarii biskupów polskich w XIV w.

Znanych jest również pięć dodatkowych dokumentów wydanych w czasie biskupiej posługi Mikołaja, w których wymieniony jest on w treści. Dwa powstały na Mazowszu i dotyczą spraw lokalnych⁵⁹. Pozostałe to dyplomy wydane w Wielkopolsce, w których król Ludwik Węgierski potwierdza wcześniejsze nadania dla klasztoru w Paradyżu oraz dla wielkopolskich możnowładców⁶⁰. Co ciekawe, żaden z biogramów biskupa nie wspomina o jego mazowieckich powiązaniach. W historiografii pojawiają się natomiast informacje na temat relacji Ludwika Węgierskiego z Mikołajem. Według tych wzmianek król miał mieć nieprzychylny stosunek do biskupa⁶¹. Dyplomy nie potwierdzają jednak tej tezy.

Istotnym źródłem wiedzy o Mikołaju z Kórniku są nie tylko dokumenty, ale także wspomniana, współczesna biskupowi, kronika Janka z Czarnkowa⁶². Autor kroniki pisze o Mikołaju w czterech rozdziałach swojej pracy⁶³. Pierwszy z nich dotyczy wyboru kórniczanina na biskupa poznańskiego; kolejny nałożenia przez papieża na duchowieństwo polskie dwuletniej dziesięciny⁶⁴; trzeci, a zarazem najdłuższy rozdział, w którym pojawia się postać Mikołaja, mówi o śmierci Zawiszy z Kurozwęk⁶⁵. Wydarzenie, opisane we fragmencie datowanym na styczeń 1382 r., przedstawia wypadki wcześniejsze, kiedy, po śmierci króla Kazimierza, Mikołaj razem z Zawiszą uknuli spisek skierowany przeciw Janowi. Mieli oni oczernić kronikarza w oczach królowej Elżbiety Łokietkówny. Nie jest wyjaśnione, o co dokładnie go oskarżali, jednak za pierwszym razem królowa uniewinniła Jana ze wszystkich zarzutów. Spiskowcy, niezadowoleni z takiego obrotu sprawy, zgromadzili większą liczbę zwolenników (w tym

⁵⁶ KDW III, nry 1728, 1752, 1774; KDW VI, nry 245, 247, 250.

⁵⁷ KDW III, nr 1781.

⁵⁸ KDW III, nry 1782, 1783.

⁵⁹ KDW III, nry 1784, 1785.

⁶⁰ KDW III, nry 1790, 1791, 1792.

⁶¹ Józef Nowacki, *Archidiecezja poznańska...*, s. 73; Jadwiga Krzyżaniakowa, *Mikołaj z Kórniku...*, s. 117.

⁶² *Kronika Jana z Czarnkowa*, opr. Jan Szlachtowski, *Monumenta Poloniae Historica*, wyd. August Bielowski, t. 2, Lwów 1872, s. 601–756; *Kronika Jana z Czarnkowa...*

⁶³ *Kronika Jana z Czarnkowa...*, s. 55, 56, 70, 91–98, 102.

⁶⁴ Tamże, s. 55, 56, 70.

⁶⁵ Tamże, s. 91–98.

Dobiesława, ojca Zawiszy) i przedstawili królowej wykaz kolejnych złych czynów kronikarza. Zażądali usunięcia Jana z urzędu podkanclerza królewskiego i mianowanie na to miejsce Zawiszy z Kurozwęk. Tak też się stało. Zmiana na urzędzie oburzyła jednak część możnowładców, którzy, okazując swoją przychylność Janowi, interweniowali w jego sprawie u królowej. Jak pisze kronikarz, Mikołaj wraz z Zawiszą, widząc reakcję możnych, zaczęli szukać wsparcia wśród Węgrów, których lojalność zapewnili sobie za pomocą przekupstwa. Punktem kulminacyjnym całego spisku było schwytanie Jana z Czarnkowa i oskarżenie go o kradzież pieniędzy i klejnotów z grobu Kazimierza Wielkiego. Kronikarza nie zamknięto w więzieniu, gdyż poręczyła za niego przychylna mu szlachta. Biskup krakowski Florian (skonfliktowany z Mikołajem) był oburzony zarzutami względem Jana. W sprawie tej miało toczyć się dochodzenie, którego domagali się Mikołaj z Zawiszą. Udali się w tej sprawie do biskupa Floriana, jednak ten odmówił przeprowadzenia śledztwa. Ostatecznie proces prowadził arcybiskup gnieźnieński. Na zwołanym spotkaniu w Żninie, na którym oskarżycielem był Mikołaj z Kórnika, Jan zarzucił mu kłamstwo i domagał się zastosowania kary talionu względem Mikołaja w przypadku, gdy jego oskarżenia okażą się fałszywe. Mikołaj odmówił przyjęcia kary, dlatego Jan został uniewinniony. Aby jeszcze bardziej ukazać swoją niewinność, kronikarz poddał się kanonicznemu oczyszczeniu. W złości spowodowanej powyższymi wydarzeniami spiskowcy, z Mikołajem na czele, ponownie udali się do królowej. Tym razem działania ich przyniosły zamierzony efekt – Jan został wygnany z kraju. Kronikarz udał się do Czech, początkowo do Wrocławia, następnie do Pragi, a ostatecznie na dwór biskupa lubuskiego. Jednak po krótkim czasie, nie obawiając się gniewu królowej, Jan powrócił do kraju i osiadł ponownie w swoich wielkopolskich dobrach. W rozdziale pojawia się powtórnie opis wyboru Mikołaja na biskupa poznańskiego. Cała sytuacja miała być zaaranżowana przez samego zainteresowanego, który – według Jana z Czarnkowa – podstępem przejął władzę w diecezji. Archidiacon podaje, że objęciu przez kórnicanina biskupstwa byli przeciwni arcybiskup gnieźnieński oraz król; opisuje również kradzież przez Mikołaja pieniędzy kamery apostolskiej⁶⁶. Na zakończenie Janko scharakteryzował biskupa jako człowieka niegodziwego, grzesznego i całkowicie złego, który zasłużył na śmierć, jaka go spotkała⁶⁷. Ostatni, czwarty rozdział kroniki, w którym pojawia

⁶⁶ Tamże, s. 96–98.

⁶⁷ Według relacji kronikarza Mikołaj zmarł z powodu raka gardła. *Kronika Jana z Czarnkowa...*, s. 98, 99.

się Mikołaj, ukazuje okoliczności jego śmierci. Przy tej okazji autor również powtórzył swoją niepochebną opinię o przeciwniku⁶⁸.

Postać Mikołaja została przedstawiona w kronice Janka z Czarnkowa bardzo jednostronnie. Wpłynął na to, poza opisanym konfliktem, również wcześniejszy spór dotyczący archidiaconatu gnieźnieńskiego⁶⁹. Nie bez znaczenia były także odmienne poglądy polityczne obu duchownych – Mikołaj popierał stronnictwo węgierskie, natomiast Janko należał do zwolenników legitymistów⁷⁰. Pomimo swojej stronniczości kronika pozostaje bardzo ważnym źródłem do badania relacji łączących Mikołaja z możnowładcami i duchownymi XIV-wiecznej Polski, między innymi przez pokazanie emocji, jakie towarzyszyły opisywanym wydarzeniom. W przypadku dyplomów jest to znacznie trudniejsze.

Kronika Jana z Czarnkowa nie jest jedyną średniowieczną kroniką, w której pojawia się Mikołaj z Kórnik. Wspomina o nim również Jan Długosz⁷¹. *Roczniki* nie wnoszą jednak nowych informacji, gdyż wiedzę o kórniczaninie Długosz czerpał od Janka z Czarnkowa. Od niego też przejął krytyczny stosunek do poznańskiego biskupa.

Grupa 47 dyplomów, w których pojawia się Mikołaj z Kórnik, jest zbiorem rozległym i niejednorodnym. Większość dokumentów zawiera jedynie szczątkowe informacje dotyczące biskupa. Wszystkie wspomniane dyplomy umieściłam w aneksie. Tabela została podzielona na sześć kolumn: numer porządkowy, rola w jakiej Mikołaj występuje na dokumencie, tytułatura, z jaką się pojawia, data oraz miejsce wydania dyplomu, miejsce edycji, regest.

Mikołaj z Kórnik do dziś nie doczekał się osobnej monografii, choć źródeł do badania jego biografii nie jest mało. Jak wspomniałam, podobna sytuacja dotyczy także innych hierarchów Kościoła w Wielkopolsce. Być może warto rozważyć zbiorczą monografię XIV-wiecznych biskupów poznańskich. Mam nadzieję, że powyższy tekst będzie w tym pomocny.

⁶⁸ Tamże, s. 102, 103.

⁶⁹ Jan Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo polskie*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964, s. 147–148; Jadwiga Krzyżaniakowa, *Mikołaj z Kórnik...*, s. 117.

⁷⁰ Jerzy Wyrozumski, *Horyzont polityczny...*, s. 61; Jan Dąbrowski, *Dawne dziejopisarstwo...*, s. 154; Tomasz Jurek, *Początki miasta Kórnik*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2009, z. 29, s. 62.

Aneks

Spis dokumentów, w których występuje Mikołaj z Kórnika

Nr	Rola w dokumencie	Tytułatura	Regest	Data i miejsce wydania	Miejsce edycji
1.	Świadek	Nicolao curie iudice archidiacono Sremensis, Poznaniensis diocesis, Canonicis Ecclesiarum	Bodzęta biskup krakowski nadaje Jazdosze z Sułkowa las Bęczkowo, aby po karczunku wieś tam na prawie średzkim lokował	Kraków, 9 maja 1357	KDKK nr 259
2.	Świadek	Nicolao archidiacono Szremensi	Dokument arcybiskupa Jarosława, w którym zatwierdza przeniesienie praw do sołectwa	Łowicz, 10 listopada 1357	NKDM nr 15
3.	Świadek	Nicolao de Kurnik licenciatu in iure Canonico Iudice Curie nostre	Jan kanonik kielecki i Bodzęta biskup krakowski zamieniają dochody pewnej prebendy kieleckiej z dziesięcinami z wymienionych wsi	Kraków, 10 maja 1359	KDKK nr 216
4.	Kanclerz	Per manus Nicolai licenciatu in iure canonico, plebani Luborice et iudicis curie nostre	Bodzęta biskup krakowski uwalnia mieszkańców ziemi lubelskiej, sieciechowskiej i łukowskiej od dziesięcin na 30 lat	Kraków, 14 czerwca 1359	KDM nr 730
5.	Wystawca	Nicolaus de Kurnyk licenciatu in iure canonico, cononicus Cracouiensisi, vicarius in spiritualibus	Mikołaj z Kurnika, wikariusz in spiritualibus Bodzęty, biskupa krakowskiego, zatwierdza uposażenie kościoła parafialnego w Melsztynie przez Jana wojewodę sandomierskiego	Kraków, 29 lipca 1364	ZDM nr 971
6.	Świadek	Nicolao de Curnik	Bodzęta biskup krakowski i Jan scholastyk kielecki pewne przychody z karczmi i dziesięcin z wymienionych wsi zamieniają	Kraków, 10 stycznia 1364	KDKK nr 234
7.	Wymieniony w treści	Nicolaus de Kurnik, cantor eiusdem ecclesie, doctor decretorum	Trojan prepozyt etc. zamienia wymienioną wieś z Mikołajem z Jazzkowa podczaszym kaliskim	Poznań, 9 czerwca 1365	KDW III nr 1544
8.	Wystawca	Nicolaus de Kurnyk decretorum doctor, cancellarius Polonie et canonicus Gneznensis	Mikołaj z Kórnika zaświadcza sprzedaż przez Mikołaja Kochana sołectwa w Złotkowie	Złotków, 18 kwietnia 1366	KDW VI nr 215
9.	Wymieniony w treści	Nicolao de Curnik canonico Gnez., decretorum doctori	Bulla przyznająca Mikołajowi z Kórnika godność kościelną	Awinion, 14 listopada 1366	BP II nr 1535
10.	Wymieniony w treści	Nicolai de Curnyk cantor et canonici eiusdem ecclesie	Kazimierz Wielki potwierdza ważność zamiany wsi kapituły poznańskiej	Poznań, 26 maja 1367	KDW III nr 1576

11.	Adresat	Nicolao de Emink Canonico Gneznseni, decretorum doctori	Urban V nadaje kanonikat gnieźnieński Mikołajowi z Kórnika	Awinion, 19 listopada 1367	VMPL I nr 872
12.	Wymieniony w treści	Nicolao de Kurnik licenciato in iure Canonico Iudice Curie nostre	Urban V nakazuje Januszowi dziekanowi kościoła krakowskiego, aby zatroszczył się o przekazanie prepozytury krakowskiej Mikołajowi z Kórnika	Awinion, 25 stycznia 1368	KDW III nr 1591
13.	Adresat	Nicolao de Curnik decretorum doctori, canonico praebendato Crac., Gnez. et Pozn., Kazimiri regis Poloniae cancellario	Urban V poleca dziekanowi kościoła krakowskiego, aby wyznaczył Mikołajowi z Kórnika prepozyturę kościoła NMP w Krakowie, przy czym Mikołaj jest zobowiązany zrezygnować z kanonii poznańskiej	Awinion, 20 stycznia 1368	BP II nr 1581
14.	Wymieniony w treści	Nicolai de Cornic, decretorum doctoris	Potwierdzenie zapłaty annaty z prepozytury wrocławskiej	Rzym, 3 stycznia 1369	MPV II nr 223
15.	Wymieniony w treści, świadek	Nicolao de Curnik, preposito sancte Marie Cracoviensis	Potwierdzenie wykonania testamentu kolektora Arnalda z Caussin	Kraków, 21 kwietnia 1372	MPV II nr 278
16.	Kanclerz	Datum per manus honorabilis viri domini Nicolai doctoris decretorum, cancellarii nostri Polonie	Elżbieta królowa Węgier i Polski restytuuje Kaliszowi wieś Dobrzec	Pyzdry, 4 czerwca 1372	KDW III nr 1661
17.	Kanclerz	Datum per manus honorabilis viri domini Nicolai de Curnik decretorum doctoris, cancellarii nostri Polonie	Elżbieta królowa Węgier i Polski potwierdza sprzedaż wsi Ludkowo kościołowi gnieźnieńskiemu przez Jana i Tomisława z Ludkowa	Gniezno, 12 czerwca 1372	KDW III nr 1662
18.	Kanclerz	Datum per manus honorabilis viri domini Nicolai de Curnik, doctoris decretorum et cancellarii regni nostri Polonie	Elżbieta królowa Węgier i Polski potwierdza przywileje, które Słupcy nadali Władysław Łokietek i Kazimierz Wielki.	Poznań, 12 czerwca 1372	KDW III nr 1663
19.	Kanclerz	Nicolao de Kurnik decretorum doctore cancellario nostro Maioris Polonie, per cuius manus presens privilegium datum transivit	Elżbieta królowa Węgier i Polski zatwierdza wyrok sądu na rzecz klasztoru w Owińskach	Poznań, 13 czerwca 1372	KDW III nr 1664
20.	Kanclerz	Datum per manus honorabilis viri domini Nicolai de Curnik cancellarii nostri Polonie, decretorum doctoris	Elżbieta królowa Węgier i Polski restytuuje miastu Poznań wsie Winiary i Jeżyce	Poznań, 14 czerwca 1372	KDW III nr 1665
21.	Kanclerz	Honorabili viro domino Nicolao de Curnik decretorum doctore cancellario nostro Maioris Polonie, per cuius manus presens privilegium datum transivit	Elżbieta królowa Węgier i Polski potwierdza przywileje dla klasztoru klarysek gnieźnieńskich, wystawione wcześniej przez Przemysła i Władysława Łokietka	Gniezno, 15 czerwca 1372	KDW III nr 1666

22.	Świadek	Nicolao decretorum doctore cancellario Polonie	Jan biskup poznański, Wincenty wojewoda poznański i Przedstaw wojewoda kaliski zarządzają wieś Kamieniec Jakubowi i jego braciom ministeriałom króla	Gniezno, 17 czerwca 1372	KDW III nr 1667
23.	Adresat	dominus Nicolaus de Curnyk decretorum doctor, cancellarius Polonie et canonicus Gneznensis	Elżbieta królowa Węgier i Polski na prośbę Mikołaja nadaje wsi Ostrowite Prymasowskie prawo miejskie średzkie	Kruszwica, 23 czerwca 1372	KDW III nr 1669
24.	Wystawca	Nicolaus de Curnik decretorum doctor, Prepositus sancte Marie Cracouiensis	Pokwitowanie wystawione przez Mikołaja z Kórnika mieszczanom krakowskim	Kraków, 20 kwietnia 1373	KDMK nr 44
25.	Wymieniony w treści	Nicolaum de Kurnik praepositum eccl. S. Marie Crac	Papież zezwala Janowi dziekanowi kościoła św. Apolinarego w Pradze na wezwanie Mikołaja z Kórnik w celu rozliczenia poboru opłat	Awinion, 5 sierpnia 1374	BP II nr 2143
26.	Wymieniony w treści	Nicolao de Curiuk Prepositum ecclesie sancte Marie Cracoviensis	Papież nakazuje arcybiskupowi praskiemu rozwiązanie konfliktu między Mikołajem z Kórnik a Florianem z Mokrska	Awinion, 9 września 1374	VMPL I nr 949
27.	Wymieniony w treści	Nicolao de Curiuk Prepositus sancte Marie Cracoviensis	Papież poleca Janowi dziekanowi praskiemu, aby Floriana biskupa krakowskiego i Mikołaja z Kórnik zmusił do przekazania rozliczeń dziesięcin	Awinion, 9 września 1374	VMPL I nr 950
28.	Adresat	filio Nicolao electo Poznaniensi	Grzegorz XI potwierdza wybór Mikołaja z Kórnik na biskupa poznańskiego	Awinion, 7 maja 1375	KDW III nr 1718; BP II 2225
30.	Wymieniony w treści	Nicolai electi Pozn	Informacja o nadaniu prepozytury innemu duchownemu ze względu na objęcie przez Mikołaja biskupstwa poznańskiego	Awinion, 9 sierpnia 1375	BP II nr 2251
31.	Wymieniony w treści	Nicolaum Clericum Poznaniensem	Grzegorz XI poleca arcybiskupowi gnieźnieńskiemu, aby potwierdził restytucję kościoła parafialnego w Luborzycy dokonaną przez biskupa krakowskiego	Awinion, 12 październi- nika 1375	VMPL I nr 977; BP II nr 2261
33.	Wymieniony w treści	Nicolai episcopi Pozn	Papież nadaje Wisławowi synowi Jana kanonię poznańską	Awinion, 24 listopada 1375	BP II nr 2299
34.	Wystawca	Nicolaus miseracione divina episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnik wprowadza Henryka syna Grzegorza na altarię w katedrze poznańskiej	Poznań, 18 listopada 1375	KDW VI nr 245

35.	Wystawca	Nos Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika potwierdza umowę pomiędzy Tyczkiem z Moglicz i Friczkiem Sarwochter mieszczanami poznańskimi	Poznań, 2 lipca 1376	KDW III nr 1728
36.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika sprzedaje sołectwo w Wierzbocicach	Poznań, 2 lipca 1376	KDW VI nr 247
37.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika daje kanonikowi poznańskiemu na dożywotni użytek wieś Leśniewo	Poznań, 27 lutego 1377	KDW VI nr 250
38.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika odnawia przywilej za sołectwo w Żegowie	Poznań, 1 lipca 1378	KDW III nr 1752
39.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika zatwierdza nadanie altarii św. Bartłomieja i św. Jerzego w katedrze poznańskiej	Poznań, 14 czerwca 1380	KDW III nr 1774
40.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika nadaje dziesięciny parafii w Mszczonowie temuż kościołowi	Wisłtiki, 12 październi- ka 1380	KDW III nr 1781
41.	Wystawca	Nicolaus Dei et Sedis apostolice gratia episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika funduje kościół we wsi Siedlec	Obra, 1 grudnia 1380	KDW III nr 1782
42.	Wystawca	Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Mikołaj z Kórnika potwierdza uposażenie parafii we wsi Prochy	Obra, 1 grudnia 1380	KDW III nr 1783
43.	Wymieniony w treści	dominus Nicolaus Dei miseracione episcopus Poznaniensis	Stefan z Jasieniec ogłasza porozumienie pomiędzy Mikołajem z Kórnik a Maciejem ze Słubic dotyczące wsi Jamno	Jamno, 16 stycznia 1381	KDW III nr 1784
44.	Wymieniony w treści	dominus Nicolaus eadem miseracione episcopus Poznaniensis	Siemowit książę Mazowska inkorporuje wójtostwo wsi Jamno kościołowi poznańskiemu	Płock, 21 stycznia 1381	KDW III nr 1785
45.	Świadek	Nicolao episcopo Poznaniensi	Ludwik Węgierski potwierdza przywileje nadane klasztorowi w Paradyżu przez Przemysła II	Poznań, 6 lipca 1381	KDW III nr 1790
46.	Świadek	Nicolao episcopo Poznaniensi	Ludwik Węgierski potwierdza przywileje nadane klasztorowi w Paradyżu przez Bolesława Pobożnego i Przemysława I	Poznań, 6 lipca 1381	KDW III nr 1791
47.	Świadek	Nicolao episcopo Poznaniensi	Ludwik Węgierski potwierdza donację wsi Psarskie uczynioną przez Józefa dziedzica z Grodziska i Zamcze z Langmył	Poznań, 8 lipca 1381	KDW III nr 1792

WYKAZ SKRÓTÓW

- BP – *Bullarium Poloniae*
KDKK – Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej
KDM – Kodeks dyplomatyczny Małopolski
KDMK – Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa
KDW – Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski
MPV – *Monumenta Poloniae Vaticana*
NKDM – Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowska
VMPL – *Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae*
ZDM – Zbiór dokumentów małopolskich

BIBLIOGRAFIA

Źródła rękopiśmienne

- Archiwum Krakowskiej Kapituły Katedralnej, sygn. D. perg. 143.
Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, sygn. rkps 3519.

Źródła drukowane

- Bullarium Poloniae*, wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, t. 2, Rzym 1985.
Długosz Jan, *Jana Długosza Roczniki czyli kroniki sławnego królestwa polskiego, Księga X*, Warszawa 1981.
Iura Vicariorum. Kopiarusz kolegium wikariuszy katedry poznańskiej, wyd. Tomasz Jurek, Poznań 2024.
Jan z Czarnkowa, *Kronika Jana z Czarnkowa*, wyd. Marek D. Kowalski, Kraków 2006.
Jan z Czarnkowa, *Kronika Jana z Czarnkowa*, [w:] *Monumenta Poloniae Historica*, wyd. August Bielowski, t. 2, Lwów 1872.
Kodeks dyplomatyczny katedry krakowskiej Ś. Wacława, wyd. Franciszek Piekosiński, t. I–II, Kraków 1874–1883.
Kodeks dyplomatyczny Małopolski, wyd. Franciszek Piekosiński, t. 3, Kraków 1887.
Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa, wyd. Franciszek Piekosiński, t. 1, Kraków 1879.
Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, wyd. Antoni Gąsiorowski, Henryk Kowalewicz, t. 6, Warszawa – Poznań 1982.
Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, wyd. Ignacy Zakrzewski, t. 2, Poznań 1878.
Kodeks dyplomatyczny Wielkopolski, wyd. Ignacy Zakrzewski, t. 3, Poznań 1879.
Monumenta Poloniae Vaticana, wyd. Jan Ptaśnik, t. 2, Kraków 1913.
Monumenta Poloniae Vaticana, wyd. Stanisław Szczur, t. 9, Kraków 1995.
Nowy kodeks dyplomatyczny Mazowska, wyd. Irena Sułkowska-Kuraś, Stanisław Kuraś, t. 3, Warszawa 2000.

Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia, wyd. Augustin Theiner, t. I, Rzym 1860.
Zbiór dokumentów małopolskich, wyd. Stanisław Kuraś, t. 4, Wrocław 1969.

Opracowania

- Bieniak Janusz, *Jan (Janek) z Czarnkowa. Niedokończona kronika polska z XIV wieku*, „Studia Źródłoznawcze” 2009, t. XLVII.
- Bubczyk Robert, *Kariera rodziny Kurozwęckich w XIX*, Warszawa 2002.
- Dąbrowski Jan, *Dawne dziejopisarstwo polskie*, Wrocław – Warszawa – Kraków 1964.
- Dąbrowski Jan, *Jan z Czarnkowa*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław i in. 1962–1964.
- Halecki Oskar, *Ród Łodziów w wiekach średnich*, „Miesięcznik Heraldyczny”, Lwów 1911, R. 4.
- Jurek Tomasz, *Biskupstwo poznańskie w wiekach średnich*, [w:] *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. I, red. Józef Dobosz, Poznań 2018.
- Jurek Tomasz, *Początki miasta Kórnika*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2009, z. 29.
- Koczerska Maria, *Kancelarie i dokumentacja kościelna*, [w:] *Dyplomatyka staropolska*, red. Tomasz Jurek, Warszawa 2015.
- Korytkowski Jan, *Prałaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. II, Gniezno 1883.
- Kowalski Marek D., *Prałaci i kanonicy krakowskiej kapituły katedralnej od pontyfikatu biskupa Nan- kera do śmierci biskupa Zawiszy z Kurozwęk (1320–1382)*, Kraków 1996.
- Krzyżaniakowa Jadwiga, *Mikołaj z Kórnika*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 21, Wrocław i in. 1976.
- Liedtke Antoni, *Jan zwany „Kropidło”*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 10, Wrocław i in. 1962–1964.
- Ozóg Krzysztof, *Intelektualiści w służbie Królestwa Polskiego w latach 1306–1382*, Kraków 1995.
- Nowacki Józef, *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, [w:] *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. II, red. Józef Nowacki, Poznań 1964.
- Skierska Izabela, *Późnośredniowieczny konsystorz poznański*, [w:] *Ostrów Tumski – kolebka Poznania*, red. Leszek Wilczyński, Poznań 2004.
- Słownik historyczno-geograficzny ziem polskich w średniowieczu. Edycja elektroniczna*, red. Tomasz Jurek, <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/search.php?id=9345&q=Mikołaj%20z%20Kórnik&d=0&t=0> (dostęp 11.02.2023).
- Strzelecka Anna, *Kurozwęcki Zawisza*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 16, Wrocław i in. 1971.
- Szczur Stanisław, *Mikołaj z Kórnika jako kolektor dziesięciny papieskiej w Polsce*, „Roczniki Historyczne” 1997, R. 63.
- Trojanowski Stanisław, *Dobrogost z Nowogodworu*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 5, Wrocław i in. 1939–1946.
- Wyrozumski Jerzy, *Horyzont polityczny Janka z Czarnkowa*, „Studia Źródłoznawcze” 1990, t. XXXIII/ /XXXIII.

